

การสร้างสรรค์เพลงทรงเครื่องร่วมสมัย เรื่อง “วันทอง”

A Creative Work of Phleng Song Khreuang in the Contemporary Context “Wan Thong”

ธนพล แก้วกว้าง^{1*} และชุตินา มณีวัฒนา²

Thanaphon Kaewkwang^{1*} and Chutima Maneewattana²

^{1*}นักศึกษา ปริญญาโท สาขาศิลปการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

²อาจารย์ สาขาศิลปการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1*}Master Student of performing arts Rajabhat Suan Sunandha University

²Lecturer from in Performing Arts Program Rajabhat Suan Sunandha University

*Corresponding Author Email: thnphlkaewkwang@gmail.com

Received: 23 May 2024

Revised: 7 June 2024

Accepted: 10 June 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์เพลงทรงเครื่องในรูปแบบศิลปการแสดงร่วมสมัย เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ จำนวน 6 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง อาทิ ผู้ทรงคุณวุฒิ และศิลปินนักแสดงที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเพลงทรงเครื่องและการแสดงร่วมสมัย แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือการวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สร้างสรรค์เพลงทรงเครื่องในรูปแบบศิลปการแสดงร่วมสมัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัย เรื่องวันทอง เป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่องแบบโบราณกับกลวิธีการแสดงแบบละครในปัจจุบัน 2) สร้างบทประพันธ์ใหม่โดยนำเรื่องราวจากวรรณกรรมขุนช้างขุนแผนเป็นฐานในการจัดทำบท ที่มีทั้งบทขับร้องและเจรจา และ 3) นำเพลงร้องพื้นบ้าน คือเพลงฉ่อย อีแซว แห่หลวง รวมทั้งการสร้างสรรค์ทำนองเพลงแร็ป ซึ่งเป็นเพลงร้องสากลมาขับร้องร่วมกับการแสดง มีวงปี่พาทย์ไม้มวมบรรเลงประกอบ โดยการแสดงสอดแทรกแนวคิดที่ส่งเสริมคุณธรรมอันดีงาม เพื่อการครองตนในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: เพลงทรงเครื่อง, การสร้างสรรค์, เพลงทรงเครื่องร่วมสมัย

Abstract

This research consists purposes were to create a performance of Phleng-Song khreuang that combines with contemporary performing arts concepts. is qualitative research There are research tools, namely interviews and observational forms. The target group is 6 people from a specific selection, such as experts and performing artists with knowledge and expertise in contemporary music and performance. The information gathered from interview forms and related documents were then content analysis. The research results found that Create songs in the form of contemporary performing arts consisting of 1) A creative work of Phleng Song Khreuang in the contemporary context “Wan Thong” It is a performance that combines the ancient style with modern drama techniques. 2) Create a new script by using stories from Khun Chang Khun Phaen literature as the basis for preparing the script. which has both singing and negotiating roles and 3) Bring folk songs, such as Choy, E-Saw, Lae, as well as the creation of rap melodies to sing together. Accompanied by the Piphat Mai Nuam band. The performance incorporates ideas that promote good morals. for self-dominance in today's society

Keywords: Phleng Song Khreuang, Creativity, Phleng Song Khreuang in the Contemporary

บทนำ

เพลงทรงเครื่องเป็นนาฏกรรมใหม่ที่ได้รับการแปรรูปผ่านกระบวนการการประพันธ์ตามแบบวรรณคดีและการ “ทำบท” แบบนาฏศิลป์ เช่น แต่งบทร้อง แทรกบทเจรจา และบรรจุเพลงหน้าพาทย์มีต้นกำเนิดที่กรุงเทพมหานครเป็นสำคัญ และได้กลายเป็นมหรสพที่นิยมแสดงหน้าโรงบ่อนเพื่อเรียกความสนใจจากผู้คนที่สัญจรไปมา ดังปรากฏชื่อว่า แม่เพลงทรงเครื่องที่โด่งดังในสมัยรัชกาลที่ 5 ชื่อว่า “แม่แจ่ม” ร้องประจำที่บ่อนนางเลิ้ง นายอ๊อด ตามประหาส พ่อเพลงฉ่อยชาวราชบุรี เข้ามาโด่งดังในกรุงเทพฯ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น ขุนสำราญสมิตมุข ก็เป็นพ่อเพลงทรงเครื่องร้องประจำบ่อนมีชื่อคนหนึ่ง (สุกัญญา ภัทรชัย, 2542, น.2428) จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าบุคคลดังที่กล่าวเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการแสดงเพลงทรงเครื่องอย่างยั่งยืนทำให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยกย่องจากพระมหากษัตริย์ด้วยการได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ นอกจากนี้ยังมีศิลปินที่มีส่วนสำคัญในการสร้างการแสดงเพลงทรงเครื่องให้เป็นมหรสพที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จากนั้นจึงได้แพร่หลายสู่หัวเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ราชบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง นครนายก ออยุธยา (อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล, 2555, น.13)

การแสดงเพลงทรงเครื่อง เริ่มชบเซาลงในปี พ.ศ. 2486 จนภายหลังยกเลิกระเบียบการกรมมหรสพ ทำให้การแสดงต่าง ๆ รวมถึงการแสดงเพลงทรงเครื่องกลับมาฟื้นตัวและแสดงใหม่อีกครั้ง มีการพัฒนาเรื่องราวเป็นรูปแบบของนวนิยาย เรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ หึงหวงบางท้องที่เล่นเรื่องราวคล้ายกับเรื่องแสดงของลิเกก็มี ถือว่าเป็นมหรสพที่ได้รับความนิยมของท้องถิ่นอย่างดียิ่ง สภาพการณ์ของเพลงทรงเครื่อง ในปัจจุบันว่า เริ่มชบเซาลงเพราะมีคนทีสับสนน้อยลงด้วยว่าเพลงทรงเครื่องนั้นต้องใช้ผู้แสดงที่มีความสามารถทั้งการร้อง การรำ การเล่นอย่างละคร รวมทั้งการใช้ไหวพริบปฏิภาณ ประกอบกับ ตัวแสดงที่เคยเล่นในอดีตต่างก็มีอายุมากขึ้น บางคนล้มหายตายจากไป และที่สำคัญในสมัยก่อนเรื่องของการแต่งกายที่จะให้ดังดงามก็หาลำบากและมีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงมาก บางครั้งที่แสดงจึงไม่สามารถแต่งองค์ทรงเครื่องอย่างละครได้ อีกทั้งเกิดมีมหรสพใหม่ที่นำชมและดูทันสมัย เช่น การฉายภาพยนตร์ วงดนตรีลูกทุ่ง ที่เข้ามามีบทบาทกับผู้ชมมากขึ้น คนเลือกดูได้และถือเป็นของใหม่ที่นาสนใจ จึงทำให้เพลงทรงเครื่องเริ่มเสื่อมถอยลดความนิยมไปตามกาลเวลา (ขวัญจิต ศรีประจันต์, 2565, สัมภาษณ์)

การอนุรักษ์การแสดงเพลงทรงเครื่องให้คงอยู่ จึงมีแนวทางในการนำเสนอสู่กระบวนการสร้างสรรค์ในรูปแบบการแสดงที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ แต่ยังคงเค้าของเอกลักษณ์เพลงทรงเครื่องนั้นคือการนำเพลงพื้นบ้านมาขับร้องในการเดินเรื่องราวกล่าวคือ เพลงทรงเครื่องเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นพัฒนาการขั้นสูงสุดของเพลงฉ่อยจากเพลงปฏิพากย์เป็นนาฏกรรมไทยในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 และยังคงแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ในฐานะมหรสพที่นิยมของชาวกรุงรัตนโกสินทร์และท้องถิ่นไทยในอดีต เพลงทรงเครื่องเป็นนาฏกรรมใหม่ที่ได้รับการแปรรูปผ่านกระบวนการการประพันธ์ตามแบบวรรณคดีและการ “ทำบท” แบบนาฏศิลป์ เช่น แต่งบทร้อง แทรกบทเจรจา และบรรจุเพลงหน้าพาทย์ เพลงทรงเครื่องดังกล่าวเป็น “ตัวบท” ที่ดีเหมาะที่จะนำไปแสดงเพื่อสืบทอดและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และยังเป็น “ต้นแบบ” ที่ดีต่อการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ในบริบทสังคมปัจจุบัน ด้วยตัวบทที่เป็นบทร้องเพลงฉ่อย มีขนาดไม่ยาวนัก เล่าเรื่องอย่างกระชับ ดำเนินเรื่องรวบรัด ใช้ภาษา ง่ายและเข้าใจ เหมาะแก่การแสดงออกทั้งการสื่อความหมายของถ้อยคำ ลีลาอารมณ์ และร้องเป็น ทำนองเพลง ที่สำคัญบทร้องดังกล่าวแสดงลักษณะเด่นเฉพาะของเพลงพื้นบ้านที่นิยมสืบทอดมาจนถึง 4 ประการ ได้แก่ “การร้องซ้ำร้องทวน” “การใช้สำนวนนิยม” “การโต้คารมชิงไหวพริบปฏิภาณ” และ “การเน้นความสนุกสนานและแทรกมุขตลกเรื่องเพศ” (บัวผัน สุพรรณยศ, 2565, น.167-168)

จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพลงทรงเครื่องดังที่กล่าวข้างต้นพบว่า เป็นศิลปะการแสดงที่มีรูปแบบการแสดงที่เล่นเป็นเรื่องราวสามารถนำมาดัดแปลงหรือสร้างบทประพันธ์ให้เข้ากับยุคสมัย แต่ยังคงไว้ในเรื่องของการใช้เพลงพื้นบ้านเป็นหลักในการขับร้อง

ดำเนินเรื่อง คือ เพลงน้อย และเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ โดยสามารถสอดแทรกเนื้อหาของคุณธรรม จริยธรรม และการนำเสนอผสมผสานระหว่างการแสดงพื้นบ้านกับศิลปะการแสดงในยุคสมัยใหม่ นำมาสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยพร้อมกับเนื้อหาที่มีคติสอนใจ ซึ่งพบว่าวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นหนึ่งในเรื่องที่ยิมนำมาแสดง โดยมีตัวละครเป็นที่รู้จัก คือ ขุนแผน นางวันทอง (พิมพ์ลาไลย) และขุนช้าง ซึ่งตัวละครดังกล่าวมีเรื่องราวและความสัมพันธ์เชิงสามภรรยาแบบรักสามเส้า ก่อให้เกิดเรื่องราวลูกกลามลงโทษประหารชีวิต และเกิดเป็นวลีที่พูดติดปากมาจนถึงปัจจุบันว่า “วันทองสองใจ” นางวันทองหรือนางพิมพ์ลาไลย ในวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นสตรีที่มีความน่าสนใจ มีบุคลิกลักษณะที่งดงามและมีชีวิตที่สะท้อนถึงความรัก ความเสียสละ ในการต่อสู้ของชะตากรรมมาตลอดจนถึงจุดจบด้วยการถูกประหารชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดในการนำเรื่องราวของนางวันทองมาจัดทำบทการแสดงขึ้นใหม่ นำเสนอผ่านรูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่องให้มีความร่วมสมัย ด้วยการออกแบบสถานการณ์เรื่องราวของสังคมในปัจจุบัน สร้างบทเพลงที่ขับร้องประกอบการแสดงด้วยเพลงพื้นบ้าน อันเป็นเอกลักษณ์ของเพลงทรงเครื่อง อีกทั้งผสมผสานกับเพลงสากลเข้าไปบูรณาการ สร้างมุกตลกเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและการสอดแทรกคุณธรรมที่ได้จากการชมการแสดง สิ่งทีกล่าวนี้นี้สามารถแสดงให้เห็นถึงการพัฒนารูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่อง ในปัจจุบันให้เป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจในฐานะมรดกสพของไทยที่สืบทอดและเป็นมรดกจากภูมิปัญญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์เพลงทรงเครื่องในรูปแบบศิลปะการแสดงร่วมสมัย

การทบทวนวรรณกรรม

การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง เป็นการวิจัยสร้างสรรค์ที่นำองค์ความรู้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องสู่การสร้างสรค์อย่างเป็นระบบ โดยมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ณชนรี นุชนิยม (2556, น.31) การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงร่วมสมัย (Contemporary Arts) เป็นการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่จากองค์ความรู้ ผลงานศิลปะ หรือเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในอดีต โดยนำมาพัฒนาต่อยอดสร้างสรรค์ให้เกิดการแสดงรูปแบบใหม่ที่สวยงาม แปลกใหม่ และแตกต่าง แต่ยังคงรักษารากเหง้าหรือเอกลักษณ์ของศิลปะการแสดงแบบดั้งเดิมไว้ อย่างครบถ้วน ด้วยเหตุนี้ ศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะการแสดงร่วมสมัยจึงจำเป็นต้องมีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องทักษะการแสดง ทั้งศิลปะการแสดงสมัยเก่าและสมัยใหม่ ตลอดจนต้องมีความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับ ศิลปะการแสดงนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ เพื่อให้สามารถหลอมรวมความคิดและสร้างสรรค์ผลงาน ออกมาได้อย่างสมบูรณ์ จะเห็นได้ว่าศิลปะการแสดงร่วมสมัย (Contemporary Arts) ในประเทศไทย อาจเกิดขึ้นจากการปรับเนื้อหาหรือรูปแบบที่มีการผสมผสานหรือจัดเรียงองค์ประกอบของการแสดง จากรากเหง้าของเดิมสู่วิธีการปรับ ประยุกต์เป็นรูปแบบใหม่ให้มีความแปลกตาและหลากหลาย อันมีที่มาจากแรงบันดาลใจของผู้สร้างงานที่มีความต้องการหลีกเลี่ยงจากกรอบดั้งเดิมที่เคยมีมา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกลวิธีในการนำเสนอ สอดคล้องกับสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ที่กล่าวถึงการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ คือ การออกแบบ สร้างสรรค์งานด้วยความคิด ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากข้อมูลดั้งเดิมอันเป็นแหล่งความรู้ รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีตให้ดียิ่งขึ้นภายใต้ขององค์ประกอบทางทัศนศิลป์ ทุกอย่างล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางเพื่อให้งานสร้างสรรค์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดนตรีลักษณะ รวมทั้งนำแนวคิดการสร้างสรค์งานนาฏศิลป์ของพิริพงศ์ เสนไสย (2546) ที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการสร้างสรค์งานนาฏศิลป์ 4 แนวทาง คือ คิดสร้างสรค์ให้เป็นของเก่าแก่โบราณและดั้งเดิมตามแบบบรรพบุรุษโดยยึดหลักตามแบบแผนโบราณที่สืบทอดกันมา คิดสร้างให้เป็นการผสมผสานนาฏศิลป์หลาย ๆ จาริตเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมลงตัว คิดสร้างสรค์โดยประยุกต์จากแบบดั้งเดิมและเพิ่มเติมเทคนิค กระบวนท่าให้มีความแปลกใหม่ไปจากเดิม และการสร้างสรค์แบบคิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อให้

เกิดผลงานใหม่ซึ่งอาจไม่ยึดติดกับกรอบ จารีตเดิมที่เคยมีมา นับเป็นแนวทางที่ศิลปินผู้สร้างงานสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลงานที่มีคุณค่าตามบริบท และวัตถุประสงค์ของการสร้างงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** ได้แก่ 1) กลุ่มศิลปิน คณาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 2 ท่าน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง 2) กลุ่มนักวิชาการ คณาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการแสดงเพลงทรงเครื่องและศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง มีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการแสดงเพลงทรงเครื่องหรือการแสดงพื้นบ้านภาคกลางมาแล้วอย่างน้อย 1 ผลงาน จำนวน 2 ท่าน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง 3) ศิลปินคณาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการแสดงร่วมสมัย ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการ ออกแบบหรือสร้างสรรค์ผลงานร่วมสมัยที่มีพื้นฐานมาจากการแสดงแบบขนบนิยม/ประเพณีนิยม (Tradition-Based Contemporary Theatre) จำนวน 2 ท่าน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง 4) นักเรียนนักศึกษาของสถานศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มปฏิบัติ กลุ่มบุคลากร ประเภทกลุ่มผู้ควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์ รวมถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

2.2 แบบสัมภาษณ์ชนิดที่ไม่มีโครงสร้าง จะใช้สัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ควบคุมกระบวนการในการวิจัยจนไปสู่การสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นนำมามีความหมายโดยใช้ทฤษฎี และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป แล้วนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพัฒนาทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยต่อไป

2.3 แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม ใช้ในการสังเกตบุคลากร กลุ่มผู้ควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์ใช้สำหรับสังเกตสภาพทั่วไป การดำเนินชีวิตประจำวัน วิธีการ การดำเนินกิจกรรมในการฝึกปฏิบัติ และเหตุการณ์ทั่วไป

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เอกสารตำรา บทความวิชาการ และการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือการวิจัย อาทิ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต เป็นต้น

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

การสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ ดังนี้

1. รูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัย เรื่องวันทอง เป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบการแสดง เพลงทรงเครื่องแบบโบราณแนวพื้นบ้านกับกลวิธีการแสดงแบบละครในปัจจุบัน กล่าวคือการแสดงเพลงทรงเครื่องแบบโบราณหรือดั้งเดิมเป็นการแสดงที่มีการดำเนินเรื่องราวด้วยการขับร้องเพลงพื้นบ้านและการเจรจาเป็นสำคัญ เพลงพื้นบ้านที่ใช้ขับร้องนั้น คือเพลงฉ่อย เป็นหลัก ภายหลังได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดง จึงนำเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ได้แก่ เพลงอี่แซว เพลงสองไม้ เพลงแหล่ รวมทั้งการนำเพลงไทยเดิมต่าง ๆ มาขับร้องประกอบการแสดงเพื่อให้เกิดความหลากหลายขึ้น โดยมีวงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการแสดง และเมื่อนำมาสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบความร่วมมือ จึงได้นำรูปแบบของการแสดงละครในปัจจุบันมาผสมผสาน ให้มีความเป็น

ธรรมชาติ โดยมีได้มุ่งเน้นกระบวนการร่ายรำเป็นสำคัญ แต่ยังคงมีการตีบท ท่าทางเพื่อสื่อความหมายตามบทร้องและการเจรจา นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบของการแสดง คือ การแต่งกาย ฉากและอุปกรณ์ ที่ออกแบบให้สอดคล้องกับบทการแสดงอย่างเหมาะสม

2. สร้างบทประพันธ์ใหม่โดยนำเรื่องราวจากวรรณกรรมขุนช้างขุนแผนเป็นฐานในการจัดทำบท จากแนวคิดที่นำตัวละครเอกของเรื่อง คือนางวันทอง เป็นตัวชูเรื่องและเหตุการณ์ถูกประหารชีวิต จากคำพิพากษาที่นางไม่ยอมเลือกที่จะอยู่และชีวิตคู่ระหว่างขุนช้างกับขุนแผน ผู้วิจัยจึงนำประเด็นการตัดสินว่านางวันทองเป็นสาเหตุแห่งความยุ่งยากทั้งหมด และเป็นหญิงที่มีความโลเลไม่กล้าตัดสินใจ จนทำให้เกิดปัญหากลายเป็นความขัดแย้งระหว่างขุนช้างกับขุนแผนอย่างไม่มีวันสิ้นสุด รวมทั้งวลีที่กล่าวกันว่า “วันทองสองใจ” ที่คุ้นชินของคนทั่วไปมาจนถึงปัจจุบัน มาเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างบทการแสดง ดังนั้นในการสร้างสรรค์บทการแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง ครั้งนี้จึงเป็นการสร้างบทบาทของนางวันทองให้ลุกขึ้นมาร้องขอต่อศาลในปัจจุบันเพื่อทวงสิทธิ์อันชอบธรรมของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ในอดีตไม่เคยมีให้กับสตรีเพศ

การแสดงประกอบด้วยฉากการแสดงจำนวน 3 ฉาก คือ ฉากที่เป็นจุดเริ่มต้นของการถูกตัดสินพิพากษาจากวรรณกรรมดั้งเดิมสู่การพลิกเรื่องราวมาสู่การฟ้องร้องเพื่อให้นางวันทองพ้นมลทินจากคำว่า “วันทองหญิงสองใจ เจ้าลากไป ไทยลากมา” ฉากที่ 2 ที่เป็นการสะท้อนประเด็นในคำพิพากษานางสมควรตายหรือไม่ โดยการออกแบบการแสดงให้มีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ชมเกี่ยวกับนางวันทอง ที่ว่าจะเลือกอยู่กับใคร ในมุมมองและทัศนคติของบุคคลในปัจจุบัน เพื่อเชื่อมสถานการณ์ไปสู่ฉากที่ 3 ที่เป็นการขึ้นศาลเพื่อพิจารณาคดี ในฐานะนางวันทองเป็นฝ่ายโจทก์ ขุนช้างและขุนแผนเป็นฝ่ายจำเลย ด้วยการสร้างตัวละครที่เป็นทนายทั้งสองฝ่าย มาปะทะคารม เพื่อหาเหตุผลหักล้างให้ศาลเชื่อว่า ใครคือฝ่ายผิดและถูกและ เป็นผู้ชนะ นอกจากนี้ยังสอดแทรกมุกตลกเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และที่สำคัญบทการแสดงสอดแทรกแนวคิดที่ส่งเสริมคุณธรรมอันดีงาม เพื่อการครองตนในสังคมปัจจุบันแก่ผู้ชม

ภาพที่ 1 นางวันทองกลับมาเรียกร้องสิทธิ์ และนางวันทองกับทนายสมหญิงตัวละครสร้างใหม่การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง (ที่มา: ธนพล แก้วกว้าง, 2566)

ภาพที่ 2 ฉากนางวันทองฟ้อนร้องต่อศาลยุติธรรม และฉากการพิพากษาคดีนางวันทอง การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัย เรื่องวันทอง (ที่มา: ธนพล แก้วกว้าง, 2566)

3. นำเพลงร้องพื้นบ้าน คือเพลงฉ่อย อีแซว แห่ ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านที่เลือกมาให้ตัวละครขับร้องตามสถานการณ์ของอารมณ์และเรื่อง รวมทั้งการสร้างสรรค์ทำนองเพลงแร็ป ซึ่งเป็นเพลงร้องสากลมาขับร้องร่วมกับการแสดง การที่นำเพลงแร็ปมาขับร้องประกอบเพราะฉันทลักษณ์ของบทร้องแร็ป มีรูปแบบคล้ายกับกลอนเพลงพื้นบ้านซึ่งมีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียว กล่าวคือเป็นกลอนที่คำลงท้ายวรรคจะใช้สระเสียงเดียวกันตลอดทั้งบทเพลง ซึ่งในการร้องเพลงแร็ปนี้จะใช้เป็นดนตรีสากลประกอบ และยังคงรูปแบบโดยมีวงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลงประกอบ ตลอดจนมีการบรรจุเพลงบรรเลงประกอบการแสดงอย่างเหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรคการแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

เพื่อสร้างสรรค์เพลงทรงเครื่องในรูปแบบศิลปะการแสดงร่วมสมัย พบว่า เป็นการแสดงเพลงทรงเครื่อง เป็นเพลงพื้นบ้านที่เล่นเป็นเรื่องอย่างละคร แสดงถึงการพัฒนาของเพลงพื้นบ้านไทยให้มีความน่าสนใจ ในการสร้างสรรค์เพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง เป็นการนำเสนอการแสดงผ่านการนำเรื่องราวจากวรรณกรรมขุนช้างขุนแผนและนำมาสร้างสรรค์สู่การแสดงเพลงทรงเครื่อง อันมีองค์ประกอบการแสดง ดังนี้

1. รูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัย เรื่องวันทอง เป็นการแสดงที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่องแบบโบราณแนวพื้นบ้านกับกลวิธีการแสดงแบบละครในปัจจุบัน กล่าวคือการแสดงเพลงทรงเครื่องแบบโบราณหรือดั้งเดิมเป็นการแสดงที่มีการดำเนินเรื่องราวด้วยการขับร้องเพลงพื้นบ้านและการเจรจาเป็นสำคัญ เพลงพื้นบ้านที่ใช้ขับร้องนั้น คือเพลงฉ่อย เป็นหลัก ภายหลังได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดง จึงนำเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ได้แก่ เพลงอีแซว เพลงสองไม้ เพลงแห่ รวมทั้งการนำเพลงไทยเดิมต่าง ๆ มาขับร้องประกอบการแสดงเพื่อให้เกิดความหลากหลายขึ้น โดยมีวงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการแสดง และเมื่อนำมาสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบความร่วมมือ จึงได้นำรูปแบบของการแสดงละครในปัจจุบันมาผสมผสาน ให้มีความเป็นธรรมชาติ โดยมีได้มุ่งเน้นกระบวนการร่ายรำเป็นสำคัญ แต่ยังคงมีการตีบท ท่าทางเพื่อสื่อความหมายตามบทร้องและการเจรจา นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบของการแสดง คือ การแต่งกาย ฉากและอุปกรณ์ ที่ออกแบบให้สอดคล้องกับบทการแสดงอย่างเหมาะสม

2. สร้างบทประพันธ์ใหม่โดยนำเรื่องราวจากวรรณกรรมขุนช้างขุนแผนเป็นฐานในการจัดทำบท จากแนวคิดที่นำตัวละครเอกของเรื่อง คือนางวันทอง เป็นตัวชูเรื่องและเหตุการณ์ถูกประหารชีวิต จากคำพิพากษาที่นางไม่ยอมเลือกที่จะอยู่และชีวิตคู่ระหว่างขุนช้างกับขุนแผน ผู้วิจัยจึงนำประเด็นการตัดสินใจว่านางวันทองเป็นสาเหตุแห่งความยุ่งยากทั้งหมด และเป็นหญิงที่มีความโลเลไม่กล้าตัดสินใจ จนทำให้เกิดปัญหากลายเป็นความขัดแย้งระหว่างขุนช้างกับขุนแผนอย่างไม่มีวันสิ้นสุด รวมทั้งวลีที่กล่าวขานว่า “วันทองสองใจ” ที่คุ้นชินของคนทั่วไปมาจนถึงปัจจุบัน มาเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างบทการแสดง ดังนั้นในการสร้างสรรค์บทการแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง ครั้งนี้จึงเป็นการสร้างบทบาทของนางวันทองให้ลุกขึ้นมาร้องขอต่อศาลในปัจจุบันเพื่อทวงสิทธิ์อันชอบธรรมของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ในอดีตไม่เคยมีให้กับสตรีเพศ

3. นำเพลงร้องพื้นบ้าน คือเพลงฉ่อย อีแซว แห่ล่ ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านที่เลือกมาให้ตัวละครขับร้องตามสถานการณ์ของอารมณ์และเรื่อง รวมทั้งการสร้างสรรค์ทำนองเพลงแร็ป ซึ่งเป็นเพลงร้องสากลมาขับร้องร่วมกับการแสดง การที่นำเพลงแร็ปมาขับร้องประกอบเพราะฉันทลักษณ์ของบทร้องแร็ป มีรูปแบบคล้ายกับกลอนเพลงพื้นบ้านซึ่งมีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียว กล่าวคือเป็นกลอนที่คำลงท้ายวรรคจะใช้สระเสียงเดียวกันตลอดทั้งบทเพลง ซึ่งในการร้องเพลงแร็ปนี้จะใช้เป็นดนตรีสากลประกอบ และยังคงรูปแบบโดยมีวงปี่พาทย์ไม้มวมบรรเลงประกอบ ตลอดจนมีการบรรจุเพลงบรรเลงประกอบการแสดงอย่างเหมาะสม

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรคการแสดงเพลงทรงเครื่องเรื่องวันทอง ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

การสร้างสรรคการแสดงเพลงทรงเครื่องเรื่องวันทอง เกิดจากแนวคิดของผู้วิจัยในการสร้างสรรค์ผลงานให้มีความร่วมสมัยจากรูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่องแบบดั้งเดิม และเป็นการสร้างงานศิลปะในรูปแบบร่วมสมัย ที่มีแนวทางในการสร้างงาน คือแบบคิดประยุกต์จากแบบดั้งเดิมสู่การสร้างงาน ด้วยการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ คือ การออกแบบสร้างสรรค์งานด้วยความคิด ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากข้อมูลดั้งเดิมอันเป็นแหล่งความรู้ รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีตให้ดียิ่งขึ้นภายใต้ขององค์ประกอบทางทัศนศิลป์ ทุกอย่างล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องที่และเป็นแนวทางเพื่อให้งานสร้างสรรค์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดนตรี ลักษณะ จะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องเรื่องวันทอง เป็นการสร้างสรรค์บทการแสดงจากวรรณกรรมขุนช้างขุนแผน สู่การจัดทำบทการแสดงใหม่แต่ยังคงอิงเค้าเรื่องเดิม เพื่อเชื่อมโยงไปสู่สถานการณ์ที่สร้างใหม่ ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจเรื่องราวการแสดงได้ชัดเจนขึ้น จนนำมาสู่การนำเสนอใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และการรับรู้ในการเข้าถึงการแสดงที่ไม่เป็นที่แพร่หลายให้กลับมาได้รับความนิยมมากขึ้น และสามารถสื่อสารกับผู้ชมร่วมสมัยได้ ซึ่งสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ได้กล่าวว่า การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ คือ การออกแบบ สร้างสรรค์งานด้วยความคิด ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากข้อมูลดั้งเดิมอันเป็นแหล่งความรู้ รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีตให้ดียิ่งขึ้นภายใต้ขององค์ประกอบทางทัศนศิลป์ ทุกอย่างล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องที่และเป็นแนวทางเพื่อให้งานสร้างสรรค์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดนตรี ลักษณะ และยังสอดคล้องกับพิรพงค์ เสนไสย (2546) ที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ 4 แนวทาง คือ คิดสร้างสรรค์ให้เป็นของเก่าแก่โบราณและดั้งเดิมตามแบบบรรพบุรุษโดยยึดหลักตามแบบแผนโบราณที่สืบทอดกันมา คิดสร้างให้เป็นการผสมผสานนาฏศิลป์หลาย ๆ จาริตเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมลงตัว คิดสร้างสรรค์โดยประยุกต์จากแบบดั้งเดิมและเพิ่มเติมเทคนิค กระบวนทำให้มีความแปลกใหม่ไปจากเดิม และการสร้างสรรค์แบบคิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อให้เกิดผลงานใหม่ซึ่งอาจไม่ยึดติดกับกรอบ จาริตเดิมที่เคยมีมา นับเป็นแนวทางที่ศิลปินผู้สร้างงานสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลงานที่มีคุณค่าตามบริบท และวัตถุประสงค์ของการสร้างงาน และยังสอดคล้องกับอุษา สบฤกษ์ (2545, น.17) ที่กล่าวว่า การสร้างสรรค์ต้องมีความแปลกใหม่และมีคุณค่า โดยงานที่สร้างสรรค์ต้องยอมรับว่ามีความถูกต้องคือ ความสามารถใช้งานได้ดีงาม สวยงาม ไพเราะ หรือมีสุนทรียภาพ

ดังนั้น การสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัย เรื่องวันทอง จึงเปรียบเสมือนการนำศิลปะแบบดั้งเดิม มาแต่งเติมให้น่าสนใจ ด้วยการจัดทำบทการแสดงที่ทันสมัย การเลือกใช้บทเพลงพื้นบ้านและเพลงร่วมสมัยในแนวสากลมาผสมผสานใช้เหตุการณ์ปัจจุบันสอดแทรก ทั้งคำพูดกวีใจ วลีโดนใจที่นิยมในปัจจุบันมาสอดแทรกเพื่อให้เข้าถึงผู้ชม รวมทั้งการสร้างคุณค่าของสังคมไทยด้วยข้อคิดผ่านรูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่อง ทำให้เห็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นระบบในรูปแบบระเบียบวิธีวิจัย นับตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่กระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ จนตกผลึกด้านองค์ความรู้ที่เป็นแนวทางสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงาน สามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิง ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการและเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะการแสดงของไทย

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องเรื่องวันทอง เป็นการสร้างสรรค์ ด้านการแสดงพื้นบ้านที่เล่นเป็นเรื่องราว และสะท้อนคติสอนใจอันเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่การดำรงชีวิต การสร้างสรรค์นี้ก่อให้เกิดหลักการและวิธีการที่สามารถนำมาพัฒนาการแสดงได้อย่างมีระบบ ได้แก่ 1) กลวิธีในการสร้างเรื่องอันเป็นบทการแสดง ที่เป็นหัวใจสำคัญทำให้เพลงทรงเครื่องมีสุนทรียสอย่างครบถ้วน โดยนำเค้าโครงจากวรรณกรรมเป็นฐาน 2) การจำแนกคุณลักษณะของตัวละครสำคัญที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้สมจริง อย่างมีเหตุผล 3) การผสมผสานเพลงพื้นบ้านและเพลงเร้า ซึ่งเป็นเพลงสากลเพื่อสื่อสารและบอกเล่าเรื่องราวตามสถานการณ์ให้มีความน่าสนใจ และ 4) การจัดวางจังหวะของการแสดงเรื่องราวกับเพลงพื้นบ้าน การเจรจา และการเคลื่อนไหวให้เกิดความสอดคล้องและ สัมพันธ์อย่างเป็นเอกภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการเผยแพร่การแสดง การสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทองในโอกาสต่าง ๆ หรือเผยแพร่ผ่านระบบสื่อ ช่องทางออนไลน์ เว็บไซต์ เพื่อให้มีการรับชมและแสดงความคิดเห็นเชิงสาธารณะแก่กลุ่มผู้ชมอย่างกว้างขวางขึ้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเป็นการดำรง รักษาองค์ความรู้ รูปแบบการแสดงเพลงทรงเครื่องมิให้สูญหาย

1.2 ควรนำการสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทอง มาประกอบในการเรียนการสอน และบูรณาการในรายวิชาภาษาไทย หรือวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ควบคู่กัน

1.3 ควรนำการสร้างสรรค์การแสดงเพลงทรงเครื่องร่วมสมัยเรื่องวันทองสู่การส่งเสริมกิจกรรมด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน “เมืองสร้างสรรค์ด้านดนตรี จังหวัดสุพรรณบุรี”

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำเรื่องราว จากตำนาน ในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ มาศึกษาและจัดทำบทการแสดงเพลงทรงเครื่อง หรือการแสดงจินตภาพ ตามโอกาสอันเหมาะสม ก่อให้เกิดตัวบทการแสดงที่มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น

2.2 สามารถนำเป็นแนวทางสู่การสร้างสรรค์ผลงาน ทั้งในรูปแบบรำ ละคร การแสดงของท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ การแสดงร่วมสมัย โดยสามารถนำมาประยุกต์ภายใต้บริบทของการเพิ่มมูลค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนควบคู่กับการอนุรักษ์ สืบสาน มรดกภูมิปัญญาไทยให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนเป็นเอกลักษณ์ก่อให้เกิดรากฐานทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ณัชนรี นุชนิยม. (2556). *การจัดการศิลปะการแสดงร่วมสมัย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- บัวผัน สุพรรณยศ. (2565). พิศราห์เพลงทรงเครื่องในหนังสือบทร้องมุขปาฐะ จากหนังสือวัดเกาะเล่ม 2 ของมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 4(1), 167-168.
- พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2545). *การแสดงและการออกแบบเรื่อง เครื่องแต่งกายเพื่อการแสดง (Theatre Costume)*. กรุงเทพฯ: ไอเดียสแควร์.
- สุกัญญา ภัทรราชย์. (2542). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่มที่ 10 การละเล่นพื้นเมือง*. กรุงเทพฯ: สยามเพรสเมเนจเม้นท์.
- อภิลักษณ์ เกษมผลกุล. (2555). *ประชุมเพลงทรงเครื่องสืบสานตำนานเพลงพื้นบ้านจากโรงพิมพ์วัดเกาะ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- อุษา สบฤกษ์. (2545). การศึกษาพฤติกรรมการสอนนาฏศิลป์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุคลากร**
- ขวัญจิต ศรีประจันต์. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ชนพล แก้วกว้าง (ผู้สัมภาษณ์). สถานีวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี. เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2565.